

KÖZELKÉP

Az Európai Parlament pártrendszere 2004–2019 között

BÁNKI ANDRÁS¹

ABSZTRAKT

A tanulmány az Európai Parlament (EP) pártrendszerét vizsgálja 2004–2019 között az EP-ben működő politikai csoportokon keresztül. A nemzeti pártrendszerekre kidolgozott tipológiákat nemzetközi intézményi keretbe helyezi. A vizsgált időszak kezdete 2004, az Európai Unió legnagyobb bővítésének éve, míg végpontja 2019, a jelenleg utolsó európai parlamenti választás. A széles körben használt, Blondel és Sartori által kidolgozott tipológiákon túlmenően, az EP politikai csoportjainak egymáshoz való viszonyára, a döntéshozatalban betöltött szerepükre fókuszál. A politikai csoportok belső kohéziós indexeiből és koalíciókötési statisztikáiból von le következtetéseket a pártrendszer jellegére és a pártrendszer három cikluson keresztül tartó változásaira vonatkozóan. Az EP pártrendszerét egy olyan szélsőségesen plurális rendszerként írja le, amelyben két domináns politikai csoport uralja a döntéshozatalt (bidominancia). A vizsgált időszakban az EP pártrendszere kiegyensúlyozottként jellemezhető, csak kismértékű változást mutat.

KULCSSZAVAK: Európai Parlament, pártrendszer, Európai Unió, kohézió, koalícióépítés

ABSTRACT

The Party System of the European Parliament between 2004–2019

The paper examines the party system of the European Parliament (EP) between 2004–2019 through European Parliamentary Groups. It applies party system typologies in an international case. The examined period starts from 2004, which marks the largest enlargement of the dominating the decision-making. In addition to the widely used typologies developed by Blondel and Sartori, the present paper focuses on the relationship between the political groups in the EP and their role in decision-making. It draws conclusions about the nature of the party system and its changes over three cycles from the internal cohesion indices and coalition statistics of the political groups. The party system of the EP is a polarised pluralist system dominated by two political groups (bidominant). In the period under review, the party system of the EP can be characterized as balanced, showing only small changes.

KEYWORDS: European Parliament, party system, European Union, cohesion, coalition-building

¹ Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Kapcsolatok és Politikatudományi Doktori Iskola, e-mail: bnki.andrs@gmail.com

KÖZELKÉP

Bevezetés

Az Európai Parlament (EP) 1979 óta közvetlenül, az Európai Unió (EU) polgárai által öt évente választott testület, ami szinte egyedülállóná teszi a hasonló nemzetközi intézmények között. A lisszaboni szerződés életbelépése (2009) óta az EU társjogalkotó szerve az Európai Unió Tanácsa mellett. Mindez magyarázza és alátámasztja azt a folyamatos nemzetközi és hazai tudományos érdeklődést, ami az EP-t övezi (Jacobs – Corbett – Shackleton 2021, Brucker 2022). A pártrendszerek vizsgálata, tipizálása szintén a hazai és nemzetközi politikatudomány frontvonalába, a legnagyobb érdeklődésre számot tartó kutatási területek közé tartozik (Hrebenar 2022, Csizmadia 2019). A hazai és nemzetközi szakirodalomból is hiányzik azonban e két terület összekapcsolása, az EP pártrendszerének vizsgálata. E tanulmányban az EP pártrendszerének közelmúltjával és a rendszer vizsgálatának problémáival foglalkozom.

Az EP-t nem csak az teszi egy nem tipikus esetté, hogy közvetlenül választott nemzetközi intézmény 1979 óta, hanem további három tulajdonsága is erre presztinálja. Egyrészt, tagjai nem a nemzetállami logika mentén rendeződnek, hanem ideológiai szempontok alapján szerveződő politikai csoportokba tömörülve képviselik a tagállamok választópolgárait. Ez nem gyakori nemzetközi intézmények esetén. Az EP pártrendszerét így nem politikai pártok, hanem az EP-ben működő politikai csoportok alkotják. Másrészt, az EP-n belül nem értelmezhető a kormány-ellenzék megosztottság, hiszen az EU kormányának szerepét betöltő intézmény (Európai Bizottság [EB]) nem felelős az EP-nek. A politikai csoportok általában nem az alapján szavaznak az előterjesztésekről, hogy milyen a viszonyuk az EB-hez. A politikai csoportok folyamatos koalíciókötési kényszerben vannak, nincsenek permanens koalíciók az EP-ben. Így a pártrendszer vizsgálatakor újabb megközelítési módokat kell alkalmazni, nem támaszkodhatunk a pártrendszer tipológiákban gyakran komoly hangsúlyt kapó kormány-ellenzék dichotómiára. Harmadrészt, pedig az európai parlamenti választások egy olyan választási rendszerben valósulnak meg, amelyben minden egyes tagállam külön-külön választókerületet alkot, amelyen belül arányos választási rendszerben kerülnek kiosztásra a mandátumok a nemzeti pártlisták között. Ez azt is jelenti, hogy bár közel egy időben történik meg az európai parlamenti választások lebonyolítása, de az egyes választási kerületekben (tagállamokban) külön-külön választási kampányok, prioritások, érvek csapnak össze, ami nem könnyíti meg egy egységes pártrendszer kialakítását. Sok esetben a választási kerületekben (tagállamokban) a törésvonalak sem ugyanazon ügyek mentén húzódnak.

Az EU folyamatos bővítése, az újabb- és újabb tagállamok csatlakozása természetesen az EP-t is folyamatosan átalakította és alakítja napjainkban is. Az EP változó impulzusokat kapott, ahogy jelentős különbségeket mutató politikai rendszerekkel és kihívásokkal rendelkező tagállamok csatlakoztak az EU-hoz. Mindezt különösen figyelemre méltó, hogy az EP politikai csoportjai nagyszámban kontinuitást mutatnak a kezdetektől fogva. 2004-ben történt meg az EU eddigi legnagyobb bővítése,

KÖZELKÉP

amikor 10 új tagállam csatlakozott a korábbi 15 tag mellé és ezzel az EP politikai csoportjai is jelentősen átrendeződtek. E tanulmány a jelentős átalakulásra tekintettel 2004-től 2019-ig, az utolsó európai parlamenti választásokig kíséri figyelemmel az EP pártrendszerének alakulását. A 2019-es év nem csak azért jelentős dátum, mert ez volt napjainkig az utolsó választások időpontja, hanem azért is, mert az EP politikai csoportjai között is jelentős változásokat hozott. A politikai centrumot lefedő két nagy politikai csoport 1979 óta ebben az évben veszítette el a lehetőséget, hogy közösen összefogva abszolút többséget alkothassanak az intézményben. Ezzel a 2019. évi európai parlamenti választások egy negyven éves időszak végpontját is kijelölik.

Pártrendszer tipológiák

A politikai pártok vizsgálatakor a pártok legalább két funkcióját figyelembe kell vennünk: A pártok által megvalósított kommunikációt a választók és a képviselők között, valamint azt a szerepet, ahogyan a politikai témák becsatornázásra kerülnek a pártok által. Ezen túlmenően azonban a pártrendszerek egy harmadik funkcióval is rendelkeznek, amivel az egyes politikai pártok nem: kifejezik, kinyilvánítják az adott politikai közösség hozzáállását a politikai viták lebonyolításához. Milyen törvonalak húzódnak meg a pártrendszert alkotó entitások között, miért különülnek el, milyen elv mentén rendeződnek a politikai szereplők külön csoportokban vagy éppen melyek azok a vitás kérdések, amelyeket ezen csoportokon belül képesek kezelni? (Sartori 2016: 50–52)

A pártrendszerek vizsgálatának kezdetei és leghíresebb tipológiák kialakítása Duverger, Blondel és Sartori nevéhez köthetők. A következőkben ezeket a tipológiákat, vizsgálati pontokat tekintjük végig, rámutatva, hogy mely elemek alkalmasak és melyek nem az EP pártrendszerének bemutatásához. Az időrendi sorrendet megfordítva, Sartori minimalista politikai párt definícióját használjuk a jelenlegi tanulmány egyik legkényesebb pontjának alátámasztására. Kérdés, hogy az EP politikai csoportjait tekinthetjük-e egy pártrendszert alkotó elemeinek és ezáltal vizsgálódásunk legkisebb elemeinek. Jogilag ugyanis léteznek európai pártok, pártcsaládok, de az EP-ben a politikai csoportok a legtöbb esetben túlnyúlnak, túlterjeszkednek a jogi értelemben vett európai párt, pártcsaládok határain, és olyan nemzeti politikai pártok képviselőit is magukba foglalják, akik jogi értelemben nem az európai párt vagy pártcsalád tagjai.²

Sartori minimalista definíciója szerint a párt olyan szervezet, amely jelölteket állít a választott közhivatali és törvényhozói pozíciók megszerzésére (Sartori 2016:

² A példa kedvéért: az EP-ben jelenleg az Európa Megújul [Renew Europe, RE] politikai csoportot az Európai Liberálisok és Demokraták Szövetségének [ALDE] európai pártja mellett a francia elnök Köztársaság Lendületben! [En Marche!] EP képviselői alkotják).

KÖZELKÉP

59, Enyedi – Körösényi 2004). Az európai parlamenti választásokon a képviselőjelölti pártlistákat nem az EP politikai csoportjai vagy az európai pártok, pártcsaládok állítják, hanem nemzeti pártok. Az EP-be kerülve, politikai csoportjaik nélkül azonban a képviselők nem pályázhatnak hatékonyan az EP-ben közhivatali funkciókra. Így a továbbiakban az EP politikai csoportjait olyan szervezeteknek tekintjük, amelyeket alá lehet vetni a pártrendszerekre jellemző vizsgálatoknak, de alapvetően meg kell különböztetni is őket abban a tekintetben, hogy nem a választás folyamatán keresztül érdemes vizsgálat alá vetni az EP pártrendszerét. Ezzel szemben az EP-n belüli politikai aktusait kell a vizsgálódás középpontjába állítani.

Maurice Duverger az első jelentős szereplő a politikatudományban, aki a pártrendszereket a választási rendszerek függvényében vizsgálta. Mint fentebb kifejtettük, az EP politikai csoportjait ebből a szempontból nem érdemes mélyrehatóan vizsgálni. Duverger másik fontos szempontja a pártrendszerek vizsgálatakor a kormányzati pozíció betöltése volt. Mivel az EP-nek nincs felelős kormánya és nem egy permanens koalíció irányítja a döntéshozó tevékenységet, így ezt a szempontot is nehéz beemelni az EP pártrendszerének vizsgálatába (Duverger 1964). Fontos azonban megjegyezni, hogy a politikai csoportok döntéshozást befolyásoló képességeit vizsgálatunk tárgyává kell tenni. Ez viszont egy másik dichotómiát feltételez: a döntéshozatalt hatékonyan befolyásolni képes, és az erre nem alkalmas politikai csoportokat. Duverger két- vagy többpártrendszerre osztotta fel a pártrendszereket, amelyből egyértelműen következik, hogy ebben a tipológiában az EP pártrendszere a többpártrendszerek közé sorolható (Duverger 1964).

Pártipológiájában, Jean Blondel tovább lép, és négy csoportot különböztet meg (kétpárti, két és félpárti, sokpárti domináns párttal, illetve sokpárti domináns párt nélkül): az ő tipológiájában az EP pártrendszere a domináns párt nélküli sokpárti rendszerként írható le (Blondel 1968). 1979 óta szám szerint 7-10 közé tehető az egy-egy ciklusban aktív politikai csoportok száma, és soha nem fordult elő az, hogy egy-egy politikai csoport egymaga jelentősen dominálta volna az EP-beli döntéshozatali folyamatokat. Általánosságban elmondható, hogy 2 nagyobb politikai csoport és több kisebb található az EP-ben a kezdetektől fogva.

Sartori igen jelentős mértékben járult hozzá a pártrendszerek vizsgálatához, azáltal, hogy beemelte a nem versengő pártrendszereket is a tipológiájába, de ennek használatával sem jutunk közelebb az EP pártrendszerének vizsgálatához. Sartori tipológiájában a versengő típusok között predomináns, kétpárti, mérsékelt pluralista (3-5 párt) és szélsőségesen pluralista pártrendszereket különböztet meg (ötnél több párt). Ez alapján az EP pártrendszere szélsőségesen pluralista, amelyben nagyok az ideológiai távolságok. Sartorinak abban is igaza van, hogy ebben az esetben a pártrendszerben gyakran rendszerellenes pártok is megtalálhatóak, ahogyan az EP-ben is (Sartori 2016).

Összességében elmondható, hogy a pártrendszer tipológiák legtöbb esetben a választási rendszerek, a pártrendszer fragmentáltsága (hány párt vesz részt a dön-

KÖZELKÉP

téshozatalban) és a kormány-ellenzék dichotómia alapján kerültek felállításra. Az EP politikai csoportjai esetében kijelenthető, hogy a pártokhoz hasonlóan alkalmasak a pártrendszer vizsgálatára. Azonban nem a választási rendszeren, a fragmentáltság mértékén, vagy a kormányzati-ellenzéki dichotómián keresztül, hanem a döntéshozatali folyamatokban való részvételi adatok és az egymás közötti interakciók alapján érdemes megvizsgálni az EP pártrendszerét.

Az Európai Parlament és a politikai csoportok

Az EP az EU legtöbbször változó, folyamatosan átalakuló intézménye, mely annak is köszönhető, hogy ciklusról-ciklusra igyekszik bővíteni saját hatásköreit. Az egyedüli közvetlenül választott EU intézményként biztosított legitimitációját felhasználva egyre nagyobb szerepet játszik az EU döntéshozatali mechanizmusában (Nugent 2017: 201, Bíró-Nagy 2018: 30).

1952-ben jött létre az Európai Szén- és Acélközösség Közgyűlése néven, majd 1962-ben nevezték át EP-re. Kezdetben nem túl erős jogkörökkel volt felruházva, főleg konzultatív, és tanácsadó szervként működött (Hix – Hoyland 2013: 172). Ebben az időszakban az Európai Parlament tagjait a tagállamok delegálták. Kinevezésük közvetlen módon történt meg, nem rendelkeztek jelentős legitimitációval. 1979-ben tartották meg az EP első közvetlen képviselőválasztását, amely nagyfokú legitimitációt biztosított tehát az EP képviselőinek.

Az Európai Parlament pártrendszere azért is különleges, mert nem osztható fel kormányzó pártok és ellenzéki pártok viszonyára. Az EP nem rendelkezik egy olyan választott kormánnyal, mint a tagállamok törvényhozásai, amelynek javaslatait folyamatosan támogatnia kelljen, így biztosítva a kormányzat stabilitását. Az EP pártrendszere nagyfokú töredezettséget mutat, ezért a fentebb felsorolt tényezők együttes eredménye az, hogy minden egyes szavazást megelőzően nagy a koalícióépítés jelentősége a politikai csoportok között. A pártrendszert azonos ideológiai alapokon szerveződő politikai csoportok alkotják. Ez a mindennapi gyakorlatban azt jelenti, hogy az egyes politikai csoportoknak a számukra fontos szavazások előtt meg kell állapodniuk a lehető legtöbb másik képviselő csoporttal, hogy a prioritásaik szerint szavazzanak, így biztosítva az előterjesztés elfogadását. Az EP-ben ezért folyamatos az együttműködési, a koalícióépítési kényszer. Azonban ezen koalíciók csak egy-egy szavazásra szólnak, nem jelentenek elköteleződést, és általában nem működnek együtt hosszútávon.

1999-et követően a politikai csoportoknak kötelező több tagállamban megválasztott EP-képviselőkből állniuk. A jelenlegi szabályozás előírja, hogy legalább 25 EP-képviselőnek kell alkotnia egy politikai csoportot, akiket legalább 7 tagállamból delegáltak közvetlen választás során az EU polgárai. Mindez a nagyobb politikai csoportoknak kedvez. A multinacionális kitétel okozza a legtöbb fejfájást a politikai

KÖZELKÉP

csoportokat létrehozni kívánó képviselőknek és ez a követelmény az, ami miatt nem töredeznek tovább az EP pártrendszere, és sok esetben instabilak az újonnan felálló politikai csoportok. Ugyanis ebben a rendszerben akár, 1-1 EP-képviselő kiválása is feloszthat egy nagyobb létszámú politikai csoportot, létszámtól függetlenül, ha csak 6 további tagállam EP-képviselői alkotják a politikai csoport maradékát (Bíró-Nagy 2018: 40).

A megválasztott EP-képviselőknek nem kötelező csatlakozniuk egy politikai csoporthoz, de a politikai és jogi környezet arra készíti a legtöbbjüket, hogy ezt tegyék. Egy-egy politikai csoport tagjaiként több erőforráshoz jutnak, újabb lehetőségeket kapnak, hogy kifejezhessék véleményüket adott kérdésekben az EP-ben, nagyobb pénzügyi forrásokra tesznek szert, így komoly, hozzáértő szakértők segíthetik a munkájukat és több bizottsági helyhez juthatnak, mivel a bizottsági helyek kiosztásában a politikai csoportok vezetői dominálnak. E bizottságokban zajlik az EP szakmai munkájának nagy része, így nagyon fontos tényező, hogy egy-egy EP-képviselő melyik bizottságban tud helyet foglalni, és azon belül milyen pozíciókat tud megszerezni. Evans és Vink (2012) definíciója szerint a politikai csoportok leírhatók úgy, mint „választások utáni koalíciók nemzeti pártok delegációi és egyének között, akik nagyjából támogatják az adott irányba mutató alapelveket.” (Evans – Vink 2012: 95)

Az EP politikai csoportjaival foglalkozó szakirodalom korábban főleg a politikai csoportok európai integrációban betöltött szerepére koncentrált (Colomer 2002, Ladrech 1997), vagy egy-egy adott politikai csoporttal foglalkozott (Jansen 1998, Hines 2003, Carter 2005), az EP pártrendszerének részeként azonban kevés figyelmet kaptak (Bánki 2022: 2–3).

1. táblázat. Az Európai Parlament összetétele 2004–2019 között*
(* néhány politikai csoport elnevezése 2004–2009 között változott)

Politikai csoport elnevezése* és rövidítése 2004–2009		EP képviselők száma (aránya)		
		2009–2014	2014–2019	
Európai Néppárt	EPP	268 fő (36,6%)	265 fő (36%)	221 fő (29,4%)
Szocialisták és Demokraták Progresszív Szövetsége	S&D	200 fő (27,3%)	184 fő (25%)	191 fő (25,4%)
Liberálisok és Demokraták Szövetsége Európáért	ALDE	88 fő (12%)	84 fő (11,4%)	67 fő (8,9%)
Zöldek/Európai Szabad Szövetség	G-EFA	42 fő (5,7%)	55 fő (7,5%)	50 fő (6,6%)
Európai Konzervatívok és Reformerek	ECR	–	55 fő (7,5%)	70 fő (9,3%)
Egységes Európai Baloldal/Északi Zöld Baloldal	GUE-NGL	41 (fő 5,6%)	35 fő (4,8%)	52 fő (7%)

KÖZELKÉP

Szabadság és Demokrácia Európája	EFD	–	32 fő (4,3%)	–
Szabadság és Közvetlen Demokrácia Európája	EFDD	–	–	48 fő (6,4%)
Függetlenség/Demokrácia	IND/ DEM	37 fő (5,5%)	–	–
Unió a Nemzetek Európájáért	UEN	27 fő (3,7%)	–	–
Független képviselők	–	29 fő (4%)	26 fő (3,5%)	52 fő (7%)

Forrás: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/previous-elections>

Az 1. táblázatban látható az EP politikai csoportjainak mandátumszámai és arányai a tanulmányban vizsgált három ötéves ciklus elején, közvetlenül az európai parlamenti választások után. Az EP töredezettsége mindhárom ciklusban hasonló mintázatot mutatott, 7-8 politikai csoport működött egy-egy ciklus alatt.

A kereszténydemokrata, jobbközép Európai Néppárt (EPP) volt a legnagyobb számú és arányú politikai csoport a teljes vizsgált időszakban, de képviselőinek és mandátumarányának száma is csökkent az idő előrehaladtával. 2004–2009 között Európai Néppárt–Európai Demokraták (EPP–ED) néven működött a politikai csoport, ami először 1999-ben került a legnagyobb és így a legbefolyásosabb politikai csoport pozíciójába. Egyértelműen ők profitáltak a legtöbbet az újonnan csatlakozó 10 tagállamban első alkalommal megrendezett európai parlamenti választásokból.

A balközép Szocialisták és Demokraták Progresszív Szövetsége (S&D) töltötte be a második legnagyobb politikai csoport pozícióját a vizsgált időszakban, 2004–2009 között Európai Szocialisták (PES) néven működtek. A vizsgált három cikluson keresztül kiegyensúlyozottan 27–25% környéki mandátumarányt tudtak felmutatni, azonban 2004-ben első ízben veszítették el a legnagyobb politikai csoport pozícióját, amelyet 1979–2004 között folyamatosan, 25 éven keresztül birtokoltak, és ezt nem sikerült visszaszerezniük a vizsgált időszakban sem. Fontos megjegyezni, hogy a két nagy, politikai közeget lefedő politikai csoport (EPP, S&D) együttes mandátumaránya folyamatosan csökkent a ciklusok alatt, de a ciklus végére sem süllyedt 50%-alá (2004–09: 64%, 2009–14: 61%, 2014–19: 55%). Hix és Hoyland kutatásaiból tudjuk, hogy a szavazásokon győztes koalíciók 70%-ban együtt szavaztak. Ezekben az esetekben együttesen az EP teljes döntéshozatalát dominálni tudták. Sok esetben a két nagy politikai csoporttal szavaztak a liberális-centrista Liberálisok és Demokraták Szövetsége Európáért (ALDE) politikai csoport képviselői is. A két nagy politikai csoport nagykoalíciójával eldőlt helyzetek mellett (szavazások 70%-a) hozzávetőleg 15-15%-ban kizárólag jobboldali és centrista, vagy baloldali és centrista politikai

KÖZELKÉP

csoportok által kötött koalíciók alkották a többséget. Ezekben nem vett részt a szemben álló politikai közeget képviselő másik, nagy politikai csoport (Hix – Hoyland 2013: 179). Kreppel és Hix további kutatásokban bizonyította, hogy a két nagy párt együtt szavazásának, nagyobb volt az esélye az olyan előterjesztések esetében, ahol a szavazásnak komoly jogalkotási tétje van. Ez azért is fontos, mert a döntéshozatali mechanizmusban résztvevő más szereplőknek (például az Európai Unió Tanácsának), az EP ilyen módon jelzést küldhet, hogy az ideológiai szempontokat félretéve támogat vagy ellenez egy-egy bizonyos kérdést (Kreppel – Hix 2013).

A centrista, liberális ALDE a vizsgált időszakban folyamatosan veszített mandátumainak számából és arányából, ami oda vezetett, hogy a harmadik legnagyobb politikai csoport pozíciójából visszacsúszott a negyedik helyre a 2014–19-es ciklusban.

A 2009-ben létrejött Európai Konzervatívok és Reformerek (ECR) hangsúlyosan konzervatív, mérsékelt euroszkeptikus csoportjának két fő vezető ereje, a brit Konzervatív Párt és a lengyel Jog és Igazságosság, más-más csoportban ült a 2004–2009-es ciklusban. A britek az EPP-ED-t, a lengyelek az Unió a Nemzetek Európájáért (UEN) politikai csoportját hagyták el az új csoport létrehozásának érdekében, ennek is volt köszönhető, hogy az EPP-ED a 2009–14 közötti ciklusban már csak EPP néven folytatta tevékenységét. E politikai csoport 2014–19 között az EP harmadik legnagyobb csoportjává vált az EPP és az S&D után.

A zöld mozgalmak tagjaira és a régiókat, kisebbségeket képviselő EP képviselőkre építkező progresszív Zöldek/Európai Szabad Szövetség (G-EFA) és a szocialista és kommunista EP képviselőkből álló Egységes Európai Baloldal/Északi Zöld Baloldal (GUE-NGL) politikai csoportjai a vizsgált időszakban hozzávetőlegesen 5–7,5%-os mandátumaránnyal képviselték választóikat.

A politikai jobbszélien található csoportok között volt a legnagyobb fluktuáció: 2004–09 között a már említett, nemzeti konzervatív és euroszkeptikus UEN és az euroszkeptikus Demokrácia (IND/DEM) közösen az EP mandátumarányának 9%-át birtokolták. A következő ciklusra azonban mindkét politikai csoport átalakult: Az UEN képviselőinek egy része az ECR-ben talált otthonra, míg az IND/DEM nagy része a Szabadság és Demokrácia Európája (EFD) politikai csoportjában folytatta, amely elődjénél is jobban ellenezte az európai integrációt, a migrációt és még inkább nacionalista elvek mellett kötelezte el magát. A szélsőjobbhoz tartozó politikai csoportok aránya így 2009–14 között 4,3%-ot tett ki az EP-ben. 2014–19 között az EFD-t alkotó nemzeti pártok némelyike (kettő a tizenegy pártból) létrehozta az Szabadság és Közvetlen Demokrácia Európája (EFDD) politikai csoportját, így az EFD feloszlott. Az EFDD képviselőinek több mint fele Az Egyesült Királyság Függetlenségi Pártja (UKIP) párthoz tartozott és kommunikációjuk nagy részét a Brexit, az Egyesült Királyság EU-ból történő kilépése dominálta.

A EP politikai jobbszélének történetéhez további két politikai csoport is hozzátartozik, amelyek nem kerültek felsorolásra az 1. táblázatban, mert nem az EP ciklusok elején alakultak meg. 2007-ben jött létre a szélsőjobboldali Identitás, Tradí-

KÖZELKÉP

ció, Szuverenitás (ITS) politikai csoportja, de még ugyanazon év végén fel is bomlott belső feszültségek miatt. 2014-ben alakult meg, de majd egy évig nem tudta teljesíteni az előírásokat, miszerint legalább 7 tagállamban megválasztott EP képviselők szükségesek a politikai csoportok alakításához a Nemzet és Szabadság Európája (ENF) politikai csoportja. Az 1. táblázatban ezekhez a csoportokhoz tartozó képviselők a független képviselők közé vannak sorolva (Bíró-Nagy 2018: 40–41).

Az EP politikai csoportjai közötti erőviszonyokat szinte csak minimális mértékben érintette, hogy a vizsgált időszakban három új tagállam: Bulgária és Románia (2007), illetve Horvátország (2013) is csatlakozott az EU-hoz.

Módszertan

Az Európai Parlament politikai csoportjainak elemzéseit leginkább a politikai csoportokhoz tartozó EP-képviselők szavazási statisztikáin keresztül érdemes elvégezni. Az EP-képviselők kutatására 1998-ban hozták létre az Európai Parlamenti Kutatócsoportot (EPRG), amely az EP-képviselők szavazási statisztikáit kezdte el feldolgozni. Az Európai Parlamentben nem minden szavazás alkalmával tudjuk beazonosítani, hogy egy-egy képviselő hogyan szavazott, a szavazások nem minden esetben nyilvánosak. Azonban időről-időre sor kerül név szerinti szavazásokra (roll-call votes), az EPRG kutatásainak fókuszpontjában ezek a szavazási statisztikák állnak. 2009-ben az EPRG egy honlapot indított <http://www.votewatch.eu>, ahol közzéteszik az EP-képviselők és az Európai Unió Tanácsának szavazási statisztikáit. Jelen tanulmány is ezen honlap adatait használja fel.

A politikai csoportok egyik megragadható és sokat használt jellemzője a politikai csoporton belüli kohézió. Hix, Noury és Roland 2005-ös kutatásaiból tudjuk, hogy a kohézió folyamatosan növekedett 1979 óta a politikai csoportokon belül. Ebben a kutatásban az 1979 és 2001 között leadott név szerinti szavazások statisztikáit használták felé a szerzők (Hix et al. 2005). A politikai csoportok egyre inkább egységesebbek lettek szavazási adataikat és koalícióépítési stratégiáikat tekintve. Ezzel egy időben egy-egy tagállam által delegált képviselők kohéziója folyamatosan csökkent, az EP-képviselők szavazási stratégiáját egyre inkább a politikai csoport azonos ideológiája határozza meg és nem az őket delegáló tagállam vélt vagy valós érdeke (Hix et al. 2007). A politikai csoportok kohéziójának meghatározásához minden szavazás esetén figyelemmel kísérik, hogy az egyes képviselő a politikai csoport álláspontjának megfelelően (az egyetértési index értéke ebben az esetben: „1”) adta le a szavazatát, vagy attól eltérően (az egyetértési index értéke ebben az esetben: „0”). A szavazás végén minden, a politikai csoportba tartozó képviselő egyetértési indexét összeadják és átlagolják. Tehát ha egy adott szavazáson a politikai csoportba tartozó EP-képviselők mindegyike a csoport többségi álláspontját támogatta, akkor a csoport kohéziójának értéke „1” lesz (vagyis 100%-osan együtt szavaztak). Ha

KÖZELKÉP

valamelyik EP képviselő kiszavazott a politikai csoportból, akkor a kohézió értéke „0 és 1” közé fog esni. Összességében kijelenthető, hogy azon politikai csoportok kohéziója erősebb, amelyeknek valós esélye van az EP-ben a döntéshozatali folyamatok alakítására, más politikai csoportokkal történő koalícióépítésre és ezáltal a többség megteremtésére. Ezzel szemben azon politikai csoportok kohéziója, amelyeknek erre kevesebb esélye kínálkozik, alacsony mértékű marad. Ennek oka, hogy egy politikai csoport vezetése nem követeli meg szigorúan az együtt szavazást, hiszen álláspontjuknak kevés esetben van döntő jelentősége és fontosabbnak tartják a feszültségek elkerülését és ezáltal a politikai csoport együtt tartását. A csoportok kohéziója így komoly indikátora annak, hogy egy-egy politikai csoport mekkora befolyással van az EP döntési folyamataira és mindez fontos adat a pártrendszer vizsgálatához. Ugyanis a döntéshozatalra való befolyás mértéke a politikai csoportok egy részét szembeállítja azokkal a politikai csoportokkal, amelyek ezzel a befolyással csekély mértékben rendelkeznek. Ez a viszony bizonyos értelemben hasonló a pártrendszerek leírásakor használt kormány-ellenzék dichotomiához.

Említésre méltó azonban Carubba és társai álláspontja, ugyanis ők kritizálták a név szerinti szavazásokra (roll-call votes) épített tudományos kutatást egy 2006-os cikkükben, mondván, hogy a név szerinti szavazás intézményét a politikai csoportok arra használják fel, hogy növeljék a saját belső kohéziójukat, amely a titkos szavazások esetén feltehetően jóval kisebb mértékű (Carrubba et al. 2006). Hix ugyanakkor 2007-es cikkében megvédte a név szerinti szavazásokat elemző tudományos módszert, mert érvelése szerint a legfontosabb jogalkotási folyamatok alkalmával használják ezt a szavazási módszert, így ezeknek nagyobb a súlyuk, mint a kevésbé fontos szavazásokon névtelenül leadott szavazatoknak (Hix et al. 2007: 30).

A politikai csoportok kohéziója mellett egy következő fontos jellemzője (szempontja) az EP politikai csoportjainak, hogy mely más politikai csoportokkal szavaznak azonosan, szavazási koalíciókat alkotva ezáltal. A választási koalíciókat egy százalékban megadott összeggel szemléltetjük, amely választ ad arra a kérdésre, hogy mekkora százalékban szavaznak együtt egyes politikai csoportok. Ebben az esetben is elmondható, hogy a koalíciós adatok növekedése azt mutatja, hogy a döntéshozatal komolyabb befolyásolása érdekében egyes politikai csoportok együttműködése növekszik. Tehát sok esetben azon politikai csoportok koalíció kötéseinek gyakorisága növekszik, amelyeknek komolyabb esélye van az EP döntéshozatali folyamatainak befolyásolására (Bánki 2022: 9–10).

Az eddig elmondottakra támaszkodva, jelen tanulmány célja az alábbi két kutatási kérdés megválaszolása, amit a hipotézisek tesztelésének segítségével teszünk meg:

KÖZELKÉP

Q¹: *Leírható-e pártrendszerként az EP politikai csoportjai közötti viszonyrendszer 2004–2019 között?*

A fentebb leírtak alapján az EP pártrendszerét nem az európai parlamenti választások, vagy a kormány-ellenzék dichotómia felhasználásával határozhatjuk meg, hanem az egyes politikai csoportok EP-ben tanúsított politikai cselekedetinek vizsgálatán keresztül, ahogyan azok a döntéshozatalt igyekeznek befolyásolni. Mindez a kohéziós indexek és a koalíciókötési arányok adatainak elemzésével írható le a legmegfelelőbbben.

H¹: *A politikai csoportok kohéziós indexei alapján elkülönülnek az EP-ben a döntéshozatalt gyakran befolyásolni képes és a kevésbé befolyásolni képes politikai csoportok.*

Azon politikai csoportok, amelyeknek esélye van a döntéshozatali mechanizmusok befolyásolására az EP-ben egységesebbek, mert a politikai logika és a politikai csoportok vezetése ezt diktálja számukra. Azon politikai csoportok, amelyeknek kisebb az esélye a szavazásokon a győztes koalíciókban részt venni kevésbé egységesek, a politikai csoportok vezetése és a politikai logika se követeli meg az esetükben a szigorú együttes szavazást a politikai csoporttal. A kutatásban a 90% közeli koalíciós indexet, vagy azt meghaladó kohéziós indexet elért politikai csoportokat az előbbi, míg az ezt el nem érő politikai csoportokat az utóbbi kategóriába soroljuk. A döntéshozatalt valóban befolyásolni képes politikai csoportoknak szükségük van a nagyfokú belső kohézióra, mert enélkül a győztes szavazási koalíciókhoz vezető egyeztetéseken nem tudnak egységesen fellépni és érdeküket érvényesíteni.

H²: *A politikai csoportok koalíciókötési arányai alapján elkülönülnek az EP-ben a döntéshozatalt gyakran befolyásolni képes és a kevésbé befolyásolni képes politikai csoportok.*

Azon politikai csoportok, amelyeknek esélye van a döntéshozatali mechanizmusok befolyásolására az EP-ben gyakrabban kötnek szavazási koalíciókat az EP-ben, mert a politikai logika és a politikai csoportok vezetése ezt diktálja számukra. Azon politikai csoportok, amelyeknek kisebb az esélye a szavazásokon a győztes koalíciókban részt venni kevésbé gyakran kötnek szavazási koalíciókat, mert a politikai csoportok vezetése és a politikai logika se követeli meg az esetükben ezt. A legalább a szavazások 2/3-ban (koalíciókötési arány 66,66%-nál magasabb) együtt szavazó politikai csoportok esetében szükséges vizsgálni, hogy szavazási koalíciójuk, amely akár több politikai csoportot is tartalmazhat, képes-e többséget alkotni. Ezeket a szavazási koalíciókban résztvevő politikai csoportokat tekinthetjük döntéshozatalt befolyásolni képes koalícióknak.

KÖZELKÉP

Q²: *Az EP pártrendszere 2004–2019 között átesett-e gyökeres változáson?*

Az EP pártrendszerének három cikluson átívelő vizsgálatakor fontos feltenni a kérdést, hogy a politikai csoportok mandátumaranyai, kohéziós indexei vagy koalíciókötési arányai módosultak-e a ciklusok között úgy, hogy kijelenthető legyen: az EP pártrendszere átalakulóban volt (vagy nem) a vizsgált időszakban.

H³: *A politikai csoportok között két, legalább 25%-os mandátumaránnyal rendelkező politikai csoport található, a többi politikai csoport jelentősen kisebb mandátumaránnyal rendelkezik mindhárom vizsgált ciklusban.*

Hix és Hoyland kutatásából (2013) tudjuk, hogy az EP-ben 1979–2001 között két nagy, a politikai közepet lefedő politikai csoport tevékenykedett, amelyek a szavazások 70%-ban nagykoalícióban együtt szavazva döntötte el az előterjesztéseket. Az abszolút többség biztosításához 50% +1 szavazat szükséges az EP-ben, így a kutatásban 25% fölötti politikai csoportokat vizsgálunk kiemelten.

H⁴: *Az egyes politikai csoportok kohéziós indexei nem változnak olyan mértékben, hogy a H¹ hipotézisben meghatározott egyik csoportból a másik csoportba kerüljenek átsorolásra.*

A H¹ hipotézisben minimum 88% kohéziós index értékben került meghatározásra a döntéshozatalban gyakran résztvevő politikai csoport jellemzője. A H⁴ hipotézis alapján az 2004–09 ciklusban ez alatti értékkel rendelkező politikai csoportok kohéziós indexe nem növekszik 88% felé, míg az e fölötti értékkel rendelkező politikai csoportok értékei nem csökken ezen érték alá.

H⁵: *Az egyes politikai csoportok koalíciókötési arányai nem változnak olyan mértékben, hogy a H² hipotézisben meghatározott egyik csoportból a másik csoportba kerüljenek átsorolásra.*

A H² hipotézisben minimum 2/3-os koalíciókötési arányokkal rendelkező, abszolút többséget alkotni képes politikai csoportokat tekintettük döntéshozatalt befolyásolni képes koalícióknak. A H⁵ hipotézisben azt vizsgáljuk, hogy a több EP ciklusban is működő politikai csoportok közül a 2004–09 ciklushoz viszonyítva a legalább 2/3-os koalíciókötési arányt elérő politikai csoportok közötti koalíciókötési arány nem csökkent-e 2/3-os arány alá, vagy az első ciklusban a 2/3-os arányt el nem érő koalíciókötési arány meghaladta-e a későbbi ciklusokban a 2/3-os arányt. Mindezek figyelembevételével nézzük az eredményeket.

KÖZELKÉP

Eredmények

A politikai csoportok kohéziós indexei alapján szembevetendő, hogy a politikai paletta jobbszélén található szereplők kohéziós indexei a legalacsonyabbak (2. táblázat). Sok esetben (IND/DEM, EFD, EFDD) az 50%-ot sem érik el. Ezzel szemben az G-EFA, az S&D, az ALDE és az EPP adatsorai kimagasló, minden esetben 88% fölötti értékeket mutatnak, amely a politikai ciklusok között is konzisztens maradt. A harmadik csoportba a GUE/NGL, az UEN és az ECR adatai sorolhatók, amelyek a 76-86,7%-os sávban mozognak.

2. táblázat. A EP politikai csoportjainak* kohéziós indexei 2004–2019 között
(*néhány politikai csoport elnevezése 2004–2009 között változott)

	GUE-NGL	G-EFA	S&D	ALDE	EPP	ECR	UEN	IND/DEM	EFD	EFDD
2004–2009	85%	91%	91%	89%	88%	–	76%	47%	–	–
2009–2014	79,4%	94,7%	91,5%	88,4%	92,6%	86,7%	–	–	48,59%	–
2014–2019	82,3%	95,3%	91,5%	88,5%	92,4%	77,2%	–	–	–	46,4%

Forrás: <https://www.votewatch.eu/>

Legnagyobb mértékben az Zöldek (G-EFA) politikai csoportja tudta növelni a belső kohézióját a vizsgált 15 évben. A már első ciklusban is magas 91%-os kohéziós indexüket 95,3%-ra növelték, ezzel a legegységesebben szavazó politikai csoportot ők jelentik. Ennek okát abban kell keresnünk, hogy a ciklusról-ciklusra a csak egyre zsugorodó többséget teremteni tudó két nagy, politikai közepet legfedő politikai csoport (EPP, S&D) és a centrista ALDE mellett a Zöldek rendelkeztek azzal a potenciállal, hogy nem szélsőséges pártként reális alternatívát kínáljanak az EP-ben többséget teremteni tudó koalíciók létrehozására. Az S&D és az ALDE volt a vizsgált három ciklusban a legkonzisztensebb politikai csoport, mindkét csoport belső kohéziója alig 1% alatti értékben változott. Az EPP a kezdeti 88%-os értékről a következő két ciklusban 92% fölé tudta növelni a belső kohézióját, ami két dologgal is magyarázható. Egyrészt a 2004–09 közötti ciklus volt az első, ahol ők adták az EP legnagyobb politikai csoportját, így biztosan fejlődnie kellett a politikai csoport vezetőinek abban, hogyan tartják fenn a nagylétszámú politikai közösség kohézióját. Másrészt az első ciklust követően távoztak az EPP-ből a brit konzervatívok és megalakították az ECR csoportját, amely pozitív hatást fejthetett ki az EPP belső kohéziójára a következő két ciklusban. Ez a négy politikai csoport rendelkezik azokkal a jellemzőkkel, a kiemelkedő belső kohézióval, amely alapján a döntéshozatali folyamatokban komoly befolyással bírhatnak.

A GUE-NGL kohéziós indexe 79–85% között mozog, ami közel hasonló szinten van az UEN (76%) és az ECR (86,7% és 77,2%) értékeivel. Az UEN és az ECR sosem létezett egyazon EP ciklusban, de az őket alkotó nemzeti pártok között átfedés

KÖZELKÉP

található, így bizonyos mértékig az UEN az ECR egyik elődjének is tekinthető. Ezen politikai csoportok kohéziója azt mutatja, hogy esetlegesen hatással lehetnek az EP-ben hozott döntésekre, de méretükből és a többi politikai csoporttal való kapcsolatukból eredően nem rendelkeznek azzal a képességgel, hogy konzisztensen hatással legyenek a szavazások végkimenetelére.

A szélsőjobboldali politikai csoportok kohéziós adataiból az következik, hogy érdeemben nincsenek hatással a döntéshozatalra.

3. táblázat. Az EP politikai csoportjainak koalíciókötési arányai 2004–2009 között

	EPP-DE	PES	ALDE	G-EFA	GUE-NGL	UEN	IND/DEM
EPP-DE		69.70%	77.13%	49.80%	41.36%	81.31%	50.74%
PES	69.70%		75.44%	69.83%	62.01%	63.36%	39.66%
ALDE	77.13%	75.44%		61.86%	51.54%	70.89%	45.31%
G-EFA	49.80%	69.83%	61.86%		74.04%	48.71%	38.69%
GUE-NGL	41.36%	62.01%	51.54%	74.04%		45.23%	40.90%
UEN	81.31%	63.36%	70.89%	48.71%	45.23%		54.29%
IND/DEM	50.74%	39.66%	45.31%	38.69%	40.90%	54.29%	

Forrás: <https://www.votewatch.eu/>

2004–2009 között az EPP-DE és a PES hozzávetőleg 70%-ban kötött szavazási koalíciót, nagykoalícióként eldöntve a kérdéseket (3. táblázat). Mindez egybeesik Hix és Hoyland kutatásából (2013) ismert adatokkal, miszerint a két politikai közeget lefedő csoport ekkora mértékben szokott együtt szavazni. A két nagy politikai csoport mellett az ALDE koalícióképesége a kiemelkedő, mindkét nagy párttal 75% feletti arányban alkotott koalíciókat.

A koalíciókötési arányokból két további, lehetséges és viszonylag gyakori győztes koalíció képe bontakozik ki: egy jobboldali és egy baloldali politikai csoportokat összefogó. Az EPP-ALDE-UEN trió mindegyik tagja a szavazások több mint 70%-ában támogatta a másikat. Ha ez a három politikai csoport együtt szavazott, akkor az 1. táblázat alapján megállapítható, hogy az EP mandátumainak 52,3%-ával rendelkeztek, így egy jobboldali győztes szavazási koalíciót tudtak létrehozni. A lehetséges győztes baloldali szavazási koalíciót a PES-ALDE-GUE-NGL-G-EFA kvartett alkothatta, amely az EP mandátumainak 50,6%-kal rendelkezett, ha együtt szavazott. A koalíciókötési arányokból kiindulva megállapítható, hogy ezt nehezebb volt kivitelezni a szavazások alkalmával, mint a tisztán jobboldali győztes koalíciót. Ez utóbbi abból

KÖZELKÉP

látszik, hogy a GUE-NGL koalíciókötési aránya igen alacsony az ALDE-vel (51,52%). A UEN és a PES koalícióinak magas a mértéke, de a baloldali koalíciókban az UEN az ideológiai okok kizárása mellett sem léphetett a GUE-NGL helyére, mert így nem rendelkezett volna többséggel a négypárti koalíció.

Ebből a ciklusból továbbá azt kell kiemelni, hogy a PES és a Zöldek között (69,83%) és a Zöldek és GUE/NGL között (74,4%) volt nagymértékű a szavazati koalíciók megvalósulása.

4. táblázat. Az EP politikai csoportjainak koalíciókötési arányai 2009–2014 között

	EPP	S&D	ALDE	G-EFA	ECR	EFD	GUE-NGL
EPP		73.64%	78.24%	57.22%	59.06%	55.78%	43.61%
S&D	73.64%		78.31%	74.96%	42.87%	44.79%	59.72%
ALDE	78.24%	78.31%		66.90%	54.93%	47.58%	50.14%
G-EFA	57.22%	74.96%	66.90%		36.43%	37.71%	69.93%
ECR	59.06%	42.87%	54.93%	36.43%		62.99%	33.93%
EFD	55.78%	44.79%	47.58%	37.71%	62.99%		38.39%
GUE-NGL	43.61%	59.72%	50.14%	69.93%	33.93%	38.39%	

Forrás: <https://www.votewatch.eu/>

2009 és 2014 között az EPP és az S&D EP-beli többsége csökkent 61%-ra (1. táblázat), ezért érthető, hogy a többségük biztosításának érdekében még nagyobb kooperációra kényszerült a két nagy politikai csoport: a korábbi ciklushoz képest közel 4%-kal növekedett a szavazási koalíciók aránya a két legnagyobb politikai csoport között (4. táblázat). Az ALDE csoportjának koalíciókötési mutatói is kismértékben, néhány százalékkal emelkedtek a két nagyobb, politikai közeget lefedő politikai csoporttal. Ennek hátterében is a fentebb említett ok áll.

Az EPP szempontjából a Zöldekkel kötött koalíciók száma jelentősen emelkedett (körülbelül 7,5%-kal), de az újonnan létrejött ECR csoportjával nem folytatódott az a nagymértékű együttműködés, mint a megelőző ciklusban az UEN-nel, ami azért is érdekes fejlemény, mert a korábbi UEN csoport tagpártjai mellett az ECR-ben politizáltak a brit konzervatívok, akik a korábbi ciklusban az EPP-ED-ben tevékenykedtek. Az EPP-ALDE szavazási koalíciója esetén az 1. táblázat alapján bármelyik másik politikai csoport támogatása elégséges lehetett a többség biztosításához az EP-ben, ennek köszönhető a kiegyensúlyozottnak nevezhető koalíciókötési hajlandóság a legtöbb kisebb méretű politikai csoporttal.

Az S&D számára megszűnt a korábbi ciklusban lehetséges négytagú (ALDE, GUE-NGL, G-EFA, S&D), baloldali koalíció, hiszen a négy politikai csoport összesen is csak a szavazatok 48,7%-kal rendelkezett az EP-ben (1. táblázat). A jobbszélien található politikai csoportokkal (ECR, EFD) minimális együttműködést tanúsított

KÖZELKÉP

tak, de az imént említett, négytagú szavazási koalíció lehetőségének elvesztése a GUE-NGL-lel kötött koalícióik arányát is lecsökkentette. Ezzel szemben a Zöldekkel kötött koalícióik aránya csaknem 5%-ot emelkedett, amit annak fényében érdemes értékelni, hogy az Zöldek és az EPP koalícióinak mértéke is növekedett (7,5%-kal), tehát a progresszív Zöldek elkezdtek közeledni a politikai közepet elfoglaló két nagy politikai csoporthoz.

5. táblázat. Az EP politikai csoportjainak koalíciókötési arányai 2014–2019 között

	EPP	S&D	ALDE	G-EFA	ECR	ENF	EFDD	GUE-NGL
EPP		72.81%	82.06%	52.11%	66.45%	29.95%	30.48%	39.89%
S&D	72.81%		79.85%	73.88%	48.91%	27.16%	31.10%	60.74%
ALDE	82.06%	79.85%		62.29%	59.58%	26.34%	30.61%	49.70%
G-EFA	52.11%	73.88%	62.29%		36.31%	30.67%	37.10%	75.68%
ECR	66.45%	48.91%	59.58%	36.31%		nincs adat	nincs adat	nincs adat
ENF	29.95%	27.16%	26.34%	30.67%	nincs adat		nincs adat	nincs adat
EFDD	30.48%	31.10%	30.61%	37.10%	nincs adat	nincs adat		nincs adat
GUE-NGL	39.89%	60.74%	49.70%	75.68%	nincs adat	nincs adat	nincs adat	

Forrás: <https://www.votewatch.eu/>

A harmadik vizsgált politikai ciklusban, 2014–19 között a két nagy politikai csoport többsége 55%-ra csökkent az EP-ben, de ez nem érintette a két csoport közötti koalíciókötési arányokat, továbbra is a szavazások hozzávetőleg 70%-ban működtek együtt (5. táblázat). Az ALDE együttműködése tovább erősödött a két nagylétszámú politikai csoporttal.

Az EPP szempontjából megszűnt az a kényelmes helyzet, hogy az EPP-ALDE együttműködés esetén bármelyik másik politikai csoporttal képes volt többséget alkotni az EP-ben. A Zöldekkel való együttműködésük csökkent, de hasonló mértékben erősödött az ECR-rel történő együttműködés. Ennek az együttműködésnek aránya megközelítette az összes szavazás kétharmadában való koordinációt. Azonban kijelenthető, hogy megszűnt az EPP koalícióépítési lehetősége a győztes, tisztán jobboldali többség megteremtésére.

A két, leginkább politikai jobbszélen található csoport (EFDD, ENF) szinte teljesen elszigetelődött, ami annak is köszönhető, hogy a ciklus nagy részét a migrációs okozta európai válság és a Brexit, az Egyesült Királyság EU-ból történő kiválása dominálta. Ebben a politikai helyzetben a döntéshozatali folyamatokat érdemben befolyásolni képes politikai csoportok karanténba zárták a két euroszeptikus csoportot.

Az S&D számára továbbra sem lehetett relevanciája annak, hogy a 2004–09 között működő baloldali győztes koalíció politikai csoportjainak (ALDE, GUE-NGL,

KÖZELKÉP

G-EFA, S&D) segítségével többséget alkosson az EP-ben, mert ez a négy politikai csoport összesen a mandátumok 47,9%-kal rendelkezett ebben a ciklusban (1. táblázat). A balközép politikai csoport koalíciókötési arányai kísérteties hasonlóságot mutattak a megelőző ciklus adataival. Kijelenthető, hogy ebben a ciklusban már sem az EPP, sem az S&D nem tudott olyan többséget teremtő koalíciót felépíteni, ami teljes mértékben nélkülözte a másik nagylétszámú politikai csoportot.

Összegzés

Sartori minimalista párt definícióját alkalmazva megállapíthatjuk, hogy az EP politikai csoportjai pártnak tekinthetők az EP belüli működésük szempontjából, amennyiben ezt az értelmezést csak az EP-n belülre korlátozzuk (Sartori 2016: 59). Ezáltal az EP pártrendszeréak leírása lehetségessé válik, azonban ezt meg kell különböztetni a korábbi pártrendszer tipológiáktól, amelyek leginkább a választási rendszer által létrejövő pártrendszeri fragmentáltság mértékére, és a kormány-ellenzék dichotómiára koncentráltak (Duverger 1964, Blondel 1968, Sartori 2016). Ezzel szemben az EP pártrendszerének vizsgálatakor a politikai csoportok mandátumaránya mellett, az EP-ben zajló döntéshozatali mechanizmusokat érdemben befolyásolni képes tevékenységükre kell koncentrálni: a politikai csoportok belső kohéziójának változására és a koalícióépítési adataikra.

A H^1 hipotézist elfogadjuk, mert a vizsgált három ciklus mindegyikében ugyanaz a négy politikai csoport, az EPP, az S&D, a ALDE és a G-EFA rendelkezett csak 88% fölötti kohéziós mutatóval, amely olyan szintű egységes működést feltételez, amely a döntéshozatali folyamatok érdembeli befolyásolására alkalmas. Az összes többi politikai csoport 88% alatti, legtöbb esetben ezt az értéket meg sem közelítő kohéziós indexszel rendelkezett. A H^2 hipotézis esetén az EPP és az S&D koalíciókötési adatai minden esetben elérték az $2/3$ -os arányt és többséget tudtak alkotni. Ezen kívül az első vizsgált ciklusban (2004–09) a jobboldalinak nevezhető EPP-ALDE-UEN koalíció felel meg a hipotézisben támasztott követelményeknek. A második ciklusban (2009–14) a nagykoalíció (EPP-S&D) mellett csak az EPP-ALDE plusz bármelyik politikai csoport koalíciója volt gyakori győztes koalíciós lehetőségként értelmezhető, de az EPP-nek nem volt olyan partnere a kisebb politikai csoportok között, akikkel elérte volna a koalíciókötési aránya a hipotézisben támasztott $2/3$ -os értéket. A harmadik ciklusra (2014–19) a teljes vagy részleges nagykoalíciók elengedhetetlen részét képezték az EP-beli döntéshozatali folyamatoknak.

A Q^1 kutatási kérdés megválaszolásához Sartori pártrendszer tipológiáját (Sartori 2016) alapul véve és parafrázálva kijelenthető, hogy az Európai Parlamentben 2004–29 között egy olyan versengő, szélsőségesen plurális pártrendszer működött, amelyben két domináns politikai csoport uralja a döntéshozatalt (*bidominancia*). Mindezt pedig évtizedeken és a választásokon keresztül teszi, miközben a politi-

KÖZELKÉP

kai centrumhoz tartozó politikai csoport (ALDE) folyamatosan veszít befolyásából. A rendszert legegyszerűbben egy *bidomináns* szélsőségesen plurális pártrendszerként írhatjuk le.

A Q^2 kutatási kérdésre válaszul a H^3 , H^4 é H^5 hipotézisek mindegyikét el kell fogadnunk. Mindhárom vizsgált ciklusban csak két, legalább 25%-os mandátumaránnyal rendelkező politikai csoport tevékenykedett (H^3). Egyik politikai csoport kohéziós indexe sem változott olyan mértékben, hogy a H^1 hipotézisben megadott értéket (88%) átlépje a ciklusok között bármelyik irányba (H^4). A 2004–09 ciklushoz koalíciókötési arányaihoz viszonyítva nincs olyan, több ciklusban is működő politikai csoport, amely koalíciókötési adatai olyan mértékben változtak volna, hogy a korábbi 2/3-os értéket nem érnék el, vagy a korábban 2/3 alatti értéket a küszöbérték felé emelték volna (H^5). Ez alapján kijelenthető, hogy a 2004–2019 időszakban az EP pártrendszere nem esett át gyökeres változáson.

A kutatás eredményei alapot teremtenek arra, hogy a 2004–2019 közötti EP pártrendszert a jövőben a 2004 előtti vagy a 2019 utáni EP pártrendszerrel összehasonlítva értékeljük. Erre azért is érdemes fokozottan odafigyelni, mivel a 2019-es európai parlamenti választásokat követően az EPP és S&D először veszítette el a közös többséget az EP-ben. Továbbá, érdemes közelebbről megvizsgálni a GUE-NGL 2009–14 közötti EP-en belüli tevékenységét, mert a kohéziós indexben jelentős változás volt tapasztalható, amely nehezen magyarázható jelenleg.

Irodalom

- Bánki A. (2022): Politikai csoportok az Európai Parlamentben 2019 és 2021 között. *Politikatudomány Online* 9. sz. (2022/1) <https://www.uni-corvinus.hu/fooldal/egyetemunkrol/tanszekek/politikatudomanyi-tanszek/kiadvanyaink/politikatudomany-online/> (Utolsó letöltés: 2022. 08. 20.)
- Bíró-Nagy A. (2018): *Integráció Európába. Közép-európai képviselők az Európai Parlamentben*. Gondolat – MTA TK PTI, Budapest.
- Blondel, J. (1968): Party Systems and Patterns of Government in Western Democracies. *Canadian Journal of Political Science*, 1(2): 180–203.
- Brucker B. (2022): Az Európai Parlament szerepe a szubnacionális érdekek képviseletében. *Politikatudományi Szemle* 31(1): 99–124.
- Carrubba, C. – Gabel, M. – Murrah, L. – Clough, R. – Montgomery, E. – Schambach, R. (2006): Off the record. Unrecorded Legislative Votes. Selection Bias and Roll-Call Vote Analysis. *British Journal of Political Science*, 36(4): 691–704.
- Carter, N. (2005): Mixed Fortunes: the Greens in the 2004 European Parliaments Elections. *Environmental Politics*, 14(1.): 103–111.

KÖZELKÉP

- Colomer, J. M. (2002): How Political Parties, rather than Member States, Are Building the European Union. In: B. Steunenberg (ed.): *Widening the European Union*. London, Routledge.
- Duverger, M. (1964): *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*. London, Methuen & Co.
- Csizmadia E. (2019): Ellenzékiség, aktorok és a demokrácia nyitott kimenetele. Az 1990 utáni Magyarország példája. *Politikatudományi Szemle* 28(4): 89–116.
- Enyedi Zs. – Körösi A. (2004): *Pártok és pártrendszerek*. Osiris, Budapest.
- Evans, A. M. – Vink, M. P. (2012): Measuring group switching in the European Parliament: Methodology, data and trends (1979–2009). *Analise Social*, 202, XLVII (1): 92–112.
- Hines, E. H. (2003): The European Parliament and the Europeanization of Green Parties, *Cultural Dynamics*, 15(3): 307–325.
- Hix, S. – Hoyland, B. (2013): Empowerment of the European Parliament. *Annual Review of Political Science*, 16: 171–189.
- Hix, S. – Noury, A. – Roland, G. (2005): Power to the Parties: Cohesion and Competition in the European Parliament, 1979–2001. *British Journal of Political Science*, 35(2): 209–234. <https://doi.org/10.1017/s0007123405000128>
- Hix, S. – Noury, A. – Roland, G. (2007): *Democratic Politics in the European Parliament*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Hrebendar, R. J. (2022): *Japan's New Party System*. London, Routledge.
- Jacobs, F. – Corbett, R. – Shackleton, M. (2021): *The European Parliament*. London, Routledge.
- Jansen, T. (1998): *The European Peoples' Party: Origins and Developments*. New York, St. Martin's Press.
- Kreppel, A. – Hix, S. (2003): From "Grand Coalition" to Left-Right Confrontation: Explaining the Shifting Structure of Party Competition in the European Parliament. *Comparative Political Studies*, 36(1–2): 75–96. <https://doi.org/10.1177%2F0010414002239372>
- Ladrech, R. (1997): Social Democratic Parties and the European Integration, *European Journal of Political Research*, 24(2): 195–210.
- Nugent, N. (2017): *The Government and Politics of the European Politics*. 8th edition. Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Sartori, G. (2016): *Parties and Party Systems. A framework for analysis*. Colchester, ECPR Press.